

JOHN

*ESEURI DESPRE
O PLANETĂ OCUPATĂ
DE OM*

GREEN

ANTROPOCENUL

ACUM

Traducere din limba engleză de
Cezar Petrilă

TREI

Cuprins

Introducere.....	11
<i>You'll Never Walk Alone</i>	21
Intervalul temporal al umanității	27
Cometa Halley	39
Capacitatea noastră de a ne minuna	47
Picturile rupestre din peștera Lascaux.....	54
Autocolante <i>scratch 'n' sniff</i>	61
Diet Dr Pepper.....	68
Velociraptorii	73
Gâștele canadiene.....	78
Ursuleți de pluș.....	84
<i>The Hall of Presidents</i>	91
Aer condiționat.....	97
<i>Staphylococcus aureus</i>	105
Internetul.....	113
Academic Decathlon.....	118
Amurguri	126
Performanța lui Jerzy Dudek din 25 mai 2005	133
<i>Pinguinii din Madagascar</i>	141
Piggly Wiggly	147
Concursul de mâncat hotdogi de la Nathan's Famous.....	156
CNN	163
<i>Harvey</i>	171
<i>Yips</i>	178

<i>Auld Lang Syne</i>	186
Căutarea unor străini pe Google	197
Indianapolis	204
<i>Kentucky bluegrass</i>	210
Indianapolis 500	215
Monopoly.....	222
Super Mario Kart	229
Bonneville Salt Flats	234
Desenele din cercuri ale lui Hiroyuki Doi	242
Șoapta	246
Meningita virală.....	250
Ciuma	256
Lapovița	269
Hotdogii de la Bæjarins beztu pylsur	278
Aplicația Notes	287
The Mountain Goats.....	295
Tastatura QWERTY	297
Cea mai mare minge de vopsea din lume	304
Platani	312
<i>New Partner</i>	319
<i>Trei fermieri mergând la un bal</i>	325
Post-scriptum	334
Mulțumiri	339
Note	341

Introducere

Romanul meu *Turtles All the Way Down*¹ a fost publicat în octombrie 2017, iar după ce am petrecut luna respectivă făcând un turneu de promovare a cărții, m-am întors acasă în Indianapolis și am croit o cale de acces între căsuța din copaci a copiilor mei și cămăruța în care de multe ori lucrăm, eu și soția mea, o încăpere care, în funcție de viziunea asupra lumii a fiecăruia dintre voi, este fie un birou, fie o magazie.

Nu era o cale metaforică. Era o potecă adevărată prin pădure, iar ca să o fac a trebuit să curăț zeci de arbuști prolifici și invazivi de caprifoi care sufocă o mare parte din centrul Indianei și să dezgrop iedera englezească ce se dezvoltase peste măsură, după care am acoperit cărarea cu bucăți de lemn și am căptușit-o cu cărămizi. Am lucrat la aleea aia zece-douăsprezece ore pe zi, cinci sau șase zile pe săptămână, timp de o lună. Când am terminat în cele din urmă, m-am cronometrat să văd cât fac, pe cărare, de la biroul nostru până la căsuța din copac. Cincizeci și opt de secunde. Mi-a luat o lună să construiesc o alee prin pădure, pe care să o străbat în cincizeci și opt de secunde.

La o săptămână după ce am terminat cărarea, căutam printr-un sertar un balsam de buze când, dintr-odată și

1 Romanul a fost publicat și în limba română — *Un șir infinit de festoase*, traducere din limba engleză de Camelia Ghioc, Trei, București, 2017. (N.t.)

pe neașteptate, mi-am pierdut echilibrul. Lumea a început să se învârtă în jurul meu. Brusc, m-am simțit ca o bărcuță prinsă în vârtoarea unor valuri uriașe. Ochii îmi tremurau în orbite și am început să vomit. Am fost dus de urgență la spital și săptămâni la rând după aceea, lumea s-a tot învârtit în jurul meu. În cele din urmă, am fost diagnosticat cu labirintită, o boală a urechii interne cu un nume de o minunată rezonanță, care este totuși, fără îndoială, o experiență destul de neplăcută.

Recuperarea după labirintită a însemnat săptămâni de stat în pat, fără să pot citi, să mă uit la televizor sau să mă joc cu copiii mei. Eram doar eu cu gândurile mele — uneori plutind printr-o nebuloasă narcotică, alteori panicându-mă din cauza insistenței și omniprezenței lor. În acele zile lungi, liniștite, am călătorit peste tot cu mintea mea, cutreierând trecutul.

Scriitoarea Allegra Goodman a fost întrebată odată: „Cine ați dori să vă scrie povestea vieții?”

„Cred că aș scrie-o eu însămi, dar cum sunt romanțieră, totul ar fi codificat“, a răspuns ea. În ce mă privește, începusem să am sentimentul că sunt oameni care cred că-mi știu codul. Ei ar presupune că am împărtășit viziunile despre lume ale protagoniștilor unei cărți sau mi-ar pune diverse întrebări de parcă eu aș fi protagonistul. Un cunoscut intervievator m-a întrebat dacă și eu, în calitate de autor al romanului *Un șir infinit de țestoase*, am atacuri de panică atunci când sărut.

Suscitasem asemenea întrebări pentru că, persoană bolnavă mintal fiind, aveam totuși o viață publică, dar vorbind atât de mult despre mine în contextul ficțiunii

devenea obositor și oarecum destabilizator. I-am spus intervievatorului că nu, nu resimt vreo anxietate în legătură cu săruturile, însă am într-adevăr atacuri de panică și sunt extrem de înfricoșătoare. În timp ce vorbeam, mă simțeam detașat de mine însumi, de parcă eu nu aș fi fost cu adevărat eu, ci ceva ce vindeam sau cel puțin închiriam în schimbul unei bune publicități.

Pe măsură ce-mi reveneam după labirintită, mi-am dat seama că nu mai voiam să scriu codificat.

*

În anul 2000, am lucrat câteva luni ca student capelan într-un spital de copii. Pe vremea aceea eram înscris la Teologie și voiam să devin preot al Bisericii Episcopale, însă timpul petrecut la spital mi-a dat planurile peste cap. Nu puteam să suport dezastrul pe care îl vedeam acolo. Și acum îmi aduc aminte. Așa încât, în loc să merg la teologie, m-am mutat la Chicago și am lucrat ca dactilograf pentru agenții de plasare a forței de muncă până când, în cele din urmă, am prins un post de operator introducere date la *Booklist*, o revistă bilunară de critică literară.

Câteva luni mai târziu, mi s-a ivit prima ocazie să fac recenzia unei cărți, după ce un redactor m-a întrebat dacă îmi plac romanele de dragoste. I-am spus că-mi plac și mi-a dat un roman a cărui acțiune se desfășura în Londra secolului al XVII-lea. În următorii cinci ani am făcut recenzii la sute de cărți pentru *Booklist* — de la cărți ilustrate despre Buddha până la volume de poezii —, timp în care am ajuns să fiu fascinat de formatul recenziei.

Recenziile de la *Booklist* erau limitate la 175 de cuvinte, ceea ce însemna că fiecare propoziție trebuia să surprindă mai multe aspecte. Fiecare recenzie trebuia să prezinte o carte și, în același timp, să o analizeze. Aprecierile trebuiau să se împletească cu preocupările tale.

La *Booklist*, recenziile nu includ evaluări pe o scală de cinci stele. Și de ce ar face lucrul ăsta? În 175 de cuvinte se pot comunica potențialilor cititori mult mai multe informații decât ar reuși vreodată un *data point*. Scala de cinci stele a fost utilizată în analize critice doar în ultimele decenii. Deși a fost aplicată ocazional criticii de film încă din anii 1950, scala de cinci stele a fost utilizată pentru evaluarea hotelurilor abia din 1979, iar pentru evaluarea cărților a fost folosită doar de când Amazon a introdus recenziile utilizatorilor.

Scala de cinci stele nu există cu adevărat pentru oameni; există pentru sisteme de agregare a datelor, motiv pentru care a devenit normă abia în epoca internetului. A trage concluzii cu privire la calitatea unei cărți dintr-o recenzie de 175 de cuvinte este o muncă dificilă pentru inteligențele artificiale, în vreme ce evaluările prin număr de stele sunt ideale pentru ele.

*

Este tentant să fac din labirintită o metaforă: viața mea era lipsită de echilibru, așa încât am fost devastat de o tulburare de echilibru. O lună întregă mi-a luat să trasez linia dreaptă a unei poteci doar ca să mi se spună că viața nu înseamnă niciodată căi simple — doar labirinturi amețitoare ce se pliază pe ele însele. Chiar și acum

structurez această introducere ca un labirint, revenind în locuri pe care credeam că le-am lăsat în urmă.

Însă tocmai împotriva acestei stilistici a bolii am încercat să scriu în romanele mele *Un șir infinit de țestoase* și *The Fault in Our Stars*¹, unde sper că cel puțin tulburarea obsesiv-compulsivă și cancerul nu sunt înfățișate ca niște bătălii ce trebuie câștigate sau ca manifestări simbolice ale unor defecte de caracter sau orice altceva, ci ca niște boli cu care trebuie să trăim cât se poate de bine. Nu am făcut labirintită pentru că universul a vrut să-mi dea o lecție despre echilibru. Așa că am încercat să trăiesc cu ea cât am putut de bine. În mai puțin de șase săptămâni am început să mă simt mai întremat în general, dar încă mai am accese de amețeață — și sunt îngrozitoare. Acum știu despre conștiință — cu o visceralitate pe care nu o resimțeam înainte — că este temporară și precară. Nu este deloc o metaforă să spui că viața unui om este un exercițiu de echilibru.

Pe măsură ce starea mi se ameliorează, mă întrebam ce voi face cu restul vieții mele. M-am reapucat să fac câte un videoclip în fiecare marți și un podcast săptămânal cu fratele meu, dar nu scriam. Toamna și iarna de atunci au fost cea mai lungă perioadă în care nu am încercat să scriu pentru public de când aveam paisprezece ani. Presupun că mi-a fost dor să scriu, dar în felul în care ți-e dor de cineva la care ți-ai.

*

1 Roman publicat și în limba română — *Sub aceeași stea*, traducere din limba engleză și note de Shauki Al-Gareeb, Trei, București, 2013. (N.t)

Am plecat de la *Booklist* și din Chicago în 2005, deoarece soția mea, Sarah, a terminat școala la New York. După ce și-a încheiat studiile, ne-am mutat la Indianapolis, unde Sarah lucra la Muzeul de Artă pe post de curator de artă contemporană. Și de atunci am trăit aici.

Am citit atât de mult la *Booklist*, încât nu-mi amintesc când am întâlnit prima dată cuvântul *antropocen*, dar trebuie să fi fost prin 2002. Antropocen este un termen propus pentru actuala eră geologică, în care oamenii au remodelat profund planeta și biodiversitatea sa. Nimic nu este mai omenesc decât dorința de mărire a oamenilor, dar în secolul XXI suntem o forță extrem de puternică pe Pământ.

Fratele meu, Hank, care și-a început viața profesională ca biochimist, mi-a explicat cândva lucrul ăsta: ca persoană, mi-a spus, cea mai mare problemă a ta sunt ceilalți. Ești vulnerabil față de oameni și te bazezi pe ei. Dar imaginează-ți că ești un râu, un deșert sau un urs polar din secolul XXI. Cea mai mare problemă a ta o reprezintă *tot oamenii*. Ești în continuare vulnerabil față de ei și te bazezi pe ei.

Hank m-a însoțit în turneul de promovare a cărții din toamna anului 2017 și, pentru a ne mai omorî timpul pe parcursul drumurilor lungi dintre orașe, am încercat să ne distrăm cu recenziile absurde ale utilizatorilor de Google cu privire la locurile prin care treceam. Un utilizator pe nume Lucas, de exemplu, a acordat o stea pentru Badlands National Park. „Nu are suficient munte“, spunea el.

În anii scurși de când fusesem recenzent de carte, toată lumea devenise recenzent și totul devenise subiect

de recenzii. Scala de cinci stele a fost aplicată nu doar cărților și filmelor, ci și toaletelor publice și fotografiilor de nuntă. Medicația pe care o iau pentru a-mi trata tulburarea obsesiv-compulsivă are mai bine de 1 100 de ratinguri pe *drugs.com*, cu un scor mediu de 3,8. O scenă din adaptarea cinematografică a cărții mele *Sub aceeași stea* a fost filmată pe o bancă din Amsterdam; banca respectivă are acum sute de evaluări Google. (Preferata mea, o evaluare de 3 stele, spune pur și simplu: „Este o bancă“.)

Pe măsură ce Hank și cu mine ne minunam de brusca omniprezență a recenzării pe o scală de cinci stele, i-am zis că în urmă cu câțiva ani mă gândisem să scriu o recenzie despre găștele canadiene.

La care Hank a spus: „Antropocenul... RECENZAT“.

De fapt, scrisesem câteva recenzii în 2014 — cea despre găștele canadiene și una despre Diet Dr Pepper. La începutul anului 2017, i-am trimis acele recenzii lui Sarah și i-am cerut părerea.

Când recenzam cărți, cuvântul „eu“ nu apărea nicio dată în text. Mă imaginam ca un observator dezinteresat care scrie din exterior. Primele mele recenzii despre Diet Dr Pepper și găștele canadiene au fost redactate în mod similar, în aceeași versiune non-ficțională a narațiunii omnisciente la persoana a treia. După ce Sarah le-a citit, a subliniat că în Antropocen nu există observatori dezinteresați, ci doar participanți. A explicat că, atunci când scriu recenzii, oamenii scriu de fapt un fel de memorii — iată ce experiență am avut când am mâncat la restaurantul ăsta sau când m-am tuns la frizeria asta. Scisesem 1500 de cuvinte despre Diet Dr Pepper fără să

menționez măcar o dată pasiunea mea permanentă și profund personală pentru Diet Dr Pepper.

Cam în aceeași perioadă, când începeam să-mi recapăt simțul echilibrului, am recitit lucrarea prietenei și mentorului meu Amy Krouse Rosenthal, care murise cu câteva luni în urmă. Scrisese cândva: „Pentru oricine încearcă să-și dea seama ce trebuie să facă cu viața lui, FII ATENT LA CE ACORZI ATENȚIE. Cam asta-i tot ce trebuie să știi“. Atenția mea devenise atât de fracturată, iar lumea mea atât de zgomotoasă, încât nu mai eram atent la ceea ce dădusem atenție. Dar când m-am implicat și pe mine în recenzii, după cum mi-a sugerat Sarah, am simțit pentru prima dată, după ani și ani, că măcar încercam să fiu atent la ceea ce fusesem atent.

*

Această carte a început sub forma unui podcast, în care am încercat să schițez unele dintre contradicțiile vieții umane pe măsură ce le experimentam: cum de putem fi atât de plini de compasiune și atât de cruzi, atât de stăruitori și atât de repede cuprinși de disperare. Mai presus de toate, voiam să înțeleg contradicția forței umane: suntem deopotrivă mult prea puternici și nici pe departe suficient de puternici pe cât ar trebui. Suntem suficient de puternici pentru a remodela radical climatul și biodiversitatea Pământului, dar nu îndeajuns de puternici încât să alegem *felul* în care le remodelăm. Suntem atât de puternici, încât ne-am desprins de atmosfera planetei noastre. Dar nu suntem îndeajuns de puternici încât să-i scăpăm de suferință pe cei care ne sunt dragi.

De asemenea, voiam să scriu despre unele dintre locurile în care mica mea viață se lovește de forțele mari ale Antropocenului. La începutul anului 2020, după doi ani de scriere a podcastului, a apărut o forță extraordinară de mare sub forma unui nou coronavirus. Am început atunci să scriu despre singurul lucru despre care puteam scrie. În mijlocul crizei — și cum scriu aceste rânduri în luna aprilie a anului 2021, sunt încă în mijlocul ei — găsesc multe lucruri de temut și de care să mă plâng. Dar văd și oameni care muncesc împreună pentru a împărtăși și distribui ceea ce învățăm în comun și văd oameni care muncesc împreună pentru a avea grijă de cei bolnavi și vulnerabili. Chiar separați fiind, suntem legați unul de celălalt. După cum spunea Sarah, nu există observatori, ci doar participanți.

Spre sfârșitul vieții sale, marele autor și ilustrator de cărți Maurice Sendak spunea la emisiunea NPR *Fresh Air*: „Plâng mult pentru că mi-e dor de oameni. Plâng mult pentru că mor și nu-i pot opri. Mă părăsesc, iar eu îi iubesc și mai mult“.

El spunea: „Pe măsură ce îmbătrânesc, descopăr că sunt îndrăgostit de lume“.

Mi-a luat toată viața de până acum să mă îndrăgostesc de lume, dar am început să simt lucrul ăsta în ultimii ani. A te îndrăgosti de lume nu înseamnă să ignori sau să neglijezi suferința, atât cea umană, cât și de altă natură. Oricum, pentru mine, a te îndrăgosti de lume înseamnă să ridici ochii spre cerul nopții și să-ți simți mintea cufundându-se în frumusețea depărtărilor înstelate. Înseamnă să-ți îmbrățișezi copiii atunci când plâng, să

privești platanii înfrunzind în iunie. Când încep să simt o durere în piept și un nod în gât, iar lacrimile îmi umplu ochii, vreau să ignor sentimentul. Vreau să îndepărtez cu ironie sau orice altceva ceea ce mă va împiedica să simt în mod direct. Știm cu toții cum se termină dragostea. Dar vreau oricum să mă îndrăgostesc de lume, să o las să mă pătrundă. Vreau să simt ceea ce trebuie să simt câtă vreme sunt aici.

Sendak a încheiat acel interviu cu ultimele cuvinte pe care le-a spus în public: „Trăiește-ți viața. Trăiește-ți viața. Trăiește-ți viața“.

Asta încerc să fac.

You'll Never Walk Alone

Suntem în luna mai a anului 2020 și nu am un creier potrivit pentru asta.

Mă trezesc tot mai mult că mă refer la „asta“ fără să numesc sau să simt nevoia de a da un nume, pentru că împărtășim rara experiență umană atât de omniprezentă, încât pronumele nu mai au importanță. Groaza și suferința sunt pretutindeni și vreau ca scrisul să fie o ruptură. Și totuși își fac loc — ca lumina prin jaluzele, ca apa puhoaielor pătrunzând prin ușile închise.

Presupun că citești aceste rânduri cândva în viitorul meu. Poate că într-un viitor atât de îndepărtat de prezentul meu, încât „asta“ s-a încheiat. Știu că nu se va sfârși niciodată pe deplin — următorul normal va fi diferit de ultimul. Dar va fi o nouă normalitate și sper că trăiești în ea, și sper să trăiesc și eu în ea împreună cu tine.

Până atunci însă, trebuie să trăiesc în această normalitate și să găsesc mângâiere acolo unde pot. Pentru mine, în ultima vreme, mângâiere a însemnat o melodie devenită șlagăr.

În 1909, scriitorul maghiar Ferenc Molnár a debutat la Budapesta cu noua lui piesă, *Liliom*. *Liliom* este un tânăr crainic de carusel, tulburat și uneori violent, care se îndrăgostește de o femeie pe nume Julie. Când Julie